

# MEGALITSKA KAMNITA MIZA V RAVNAH PRI ŽIREH

V Ravnah pri Žireh se nahaja eden manj znanih kulturnih kamnov, megalitska kamnita miza. Mizo tvori naravna, vodoravno položena apnenčasta skala, ki leži v uravnoveženi legi na stožčasti kamniti podlagi sredi kraške udorne kotanje s strmimi prepadnimi stenami. Monolit je pravokotne oblike, dolg 6 m, širok 4 m in povprečno 1 m debel. Skala je v ravnotežju in se jo da rahlo premikati. V slikovitem, zelo razgibanem kraškem okolju je to edinstven naravni in kulturni spomenik evropskega pomena, ki zasluži vso pozornost in ki ga je treba kot takega zakonsko zaščititi.

V Sloveniji so megalitski spomeniki zelo redki. Najbolj znan je megalit - menhir v Krkavčah nad Dragonjo z dvostransko upodobitvijo sončnega božanstva. Megalitska kultura se imenuje po velikih kamnitih spomenikih - megalitih, ki so bili kulturnega in spiritualnega značaja. Trajala je od tretjega tisočletja pr. n. š. do začetka bronzne dobe. Megalitski spomeniki se nahajajo širom po Evropi od Škotske, Anglije, Irske, Walesa, Britanije do Korzike in Malte v Sredozemlju. Za megalitsko kulturo so najbolj značilni pokončni monoliti - menhirji, ki so falusni simboli in hkrati kulturni objekt častilcev sončnega božanstva. Druga vrsta spomenikov megalitske kulture so iz velikih kamnitih blokov grajene grobnice, ki simbolizirajo maternico boginje zemlje. Sončni žarek, ki je ob

vzhodu posvetil v grobnico je simboliziral oploditev zemlje in ponovno rojstvo. Tako je že od pradavnine v človeški zavesti vsidrzan dvojni princip božanstev: moško, glavno božanstvo, ki ga simbolizira tudi ogenj, je Sonce, ki oplaja, in Velika boginja ali Velika mati, boginja Lune, zemlje in plodnosti. V starem Egiptu sta bila to Amon in Maat oziroma Oziris in Izida, v Babiloniji Marduk in Ištar, v Grčiji Zeus in Hera, v sta-



*Megalitska kamnita miza v Ravnah pri Žireh  
(Foto: Andrej Rant)*

rem Rimu Jupiter in Junona. Pokončni monoliti - menhirji prazgodovinske Evrope so kot kultni plodnostni simboli služili čaščenju sonca, podobno kot obeliski v starem Egiptu.

V prazgodovini je bil še od lovskih kultur razširjen spiritizem, verovanje v duhove, ki so prebivali v drevesih, kamnih in votlinah. Zlasti kamni, veliki monoliti so bili predmet čaščenja. Kamni so kot energetsko nabite točke skozi stoletja služili zdravljenju. Verovanje v zdravilno moč kamnov je bilo tudi, da otrok ali oseba ozdravi, če jo potegnemo skozi votlo skalo. To v simbolnem pomenu ponazarja ponovno rojstvo. O takem kamnu poroča Valvazor. Kamniti sedeži v naravnih skalah so služili za zagotavljanje plodnosti žensk.

Velike posamezne naravne skale so pri ljudeh vedno vzbujale pozornost, zato so že v pradavnini postale kraj čaščenja in ritualov. Skala Belin v kraju Sredipolje (Redipuglia) na Tržaškem je bila od pradavnine sveti kraj, kjer so se pred stoletji shajale čarovnice, kar kaže na ostanek davnih poganskih obredov čaščenja Belina (Apolona), sončnega božanstva. Kamni in votline so se od nekdaj šteli kot energetsko nabite točke, zato so v pradavnini vedno spraševali kamne za odgovor, v votlinah pa prerokovali, na primer Sibila iz Kum v Kampaniji (Italija). O tem, da je monolit v Ravnah služil v davni kultni namenom, ne dvomim. To dokazuje sam prostor, lega in neposredna bližina arheološkega najdišča že v neolitiku obljudenih Matjaževih kamer. Monolit ima centralno lego v kraški udorni kotlini, primerni za obredni ritual. Miza je v obliki daritvenega žrtvenika, kjer so ostanke žrtvenih daritev lahko prišli kljuvat orli. Orel je simbolna žival nebesnega božanstva, atribut Zeusa oziroma Jupitra. Davni spomin na te daritve je zgodba o Prometeju v grški mitologiji. Zevs ga je prikoval na skalo in orel mu kljuva jetra. V Indiji je še ohranjen običaj izpostavitve trupel pticam ujedam.

Druge vloge ravske mize bi bila lahko spiritualnega značaja. Uravnotežene skale, ki se jih je dalo prelomiti ali zamajati, so v prazgodovini služile šamanom, da so iz škripanja peska pod njimi prerokovali. Takšne naravne ali umetno obdelane skale, ležeče v ravnatežju, so kot magično sredstvo služile pri preizkusu ob iniciaciji in pa ob izboru novega vladarja. Znan primer je skala Piere Tremblante iz Brecha, Morbihan v Franciji. Skala je kandidata tudi lahko zavrnila kot nevrednega.

Druidi ali šamani so v prazgodovini v obrednem transu duha, ki prebiva v skali, spraševali za odgovor. Zato je bila vloga kamna bistvenega pomena pri izboru novega vladarja. Duh iz skale je moral dati določen odgovor. Kot preostanek davnih postopkov umeščanja ali ustoličevanja novega vladarja je v kasnejših ti-



*Kamnita miza v Ravnah pri Žireh je naravni spomenik prve vrste (Foto: Andrej Rant)*

sočletjih kamen služil za kronanje. Takšen kamen je ohranjen na Škotskem v Edinburghu. Nanj je ob ustoličevanju stopil vsak izbran škotski kralj.

Isto vlogo je imel tudi knežji kamen pri Krnskem gradu na Koroškem pri umeščanju koroških vojvod. Legenda o kralju Arturju govori, da je postal kralj potem, ko je uspešno prestal preizkus - izvlekel je meč Ekskalibur iz skale. Po mojih etimoloških študijah izvira ime Artur iz car - tour, kar pomeni obrni skalo. Duh v skali je odločal, kdo bo kralj. Samo najmočnejši je bil vreden kraljevske časti, da je postal vez med ljudstvom in nadnaravnimi božjimi silami.

Odkril sem tudi, da je istega porekla kot legenda o kralju Arturju tudi slovenska pravljica o Petru Klepcu, junaku, ki je bil tako močan, da je za šalo premikal skale in ruval drevesa. Ime Peter od latinsko Petrus, po grškem petros - skala ima v etimologiji isti izvor kot slovenski izraz peč, pečina, iz pečer (Rant). Istega izvora sta angleški besedi petrified in petroleum (P. Janaček, Los Alamos, ZDA, 2002). Klepec od klepetáti, klepetám, klepécem v pomenu "govoriti", klepět, klepetánje, klépec, cognomen Klepec (F. Bezljaj, Etimološki slovar slovenskega jezika I, 40). Bolj verjetno izvor imena Klepec izhaja v pomenu "tolči", iz klopotati, klopot "hrup", lopudarec", lopniti. Primerjaj klopotec "klepetec" (F. Bezljaj, Etimološki slovar slovenskega jezika I, 47). Isti pomen ima starovisokonemški izraz klapf "udarec", pok, tresk in staronordijski klapp "udarec z nogo ob tla" ter pragermanski izraz klap. Pomenski pomik onomatopoejskega izraza je že v davni prešel iz pomena tolči, udarjati (nemško klopfen) v sekundarni pomen tanjiti, brusiti, klepati koso ali brusiti mlinski kamen. (L. Pintar, Letopis Slovenske matice, 1895). Iz vsega tega sledi, da etimološko lahko ime Klepec izvajamo iz prvotnega pomena tolči, udarjati.

Kamnita miza v Ravnah pri Žireh je naravni spomenik prve vrste. Zasluži vso pozornost arheologov, ki naj poiščejo materialne dokaze o njegovi vlogi v prazgodovini. Vsekakor je njena nenavadna, izpostavljena lega v naravnem skalnem amfiteatru pritegnila pozornost davnih prebivalcev Matjaževih kamer. Naloga lokalnih občinskih mož pa je, da postane spomenik znan, dostopen in zaščiten pred škodljivimi posegi.

#### LITERATURA:

- J. Michell, *The earth spirit*. Thames and Hudson, London 1975.  
 J. Sharkey, *Celtic mysteries, the Ancient Religion*. London 1975.  
 M. Green, *The Gods of the Celts*. Sutton Publishing Limited, Velika Britanija 1997.